

GLAS MALOG PUKA

GLASILO SOCIJALNE DEMOKRACIJE U DALMACIJI.

Izlazi svakog petka. — Godišnja cijena za zemlju poštom Kr. 5, Van države Kr. 6. — Pojedini broj 6 para. — Rukopisi se ne vraćaju, a neplaćena pisma ne primaju se.

ENE

Nakladnik, izdavatelj i odgovorni urednik F. Pasinovich. — Splitska Društvena Tiskara

Pretplatnicima i povjerenicima.

Javljam našim pretplatnicima i povjerenicima, da se početkom nove godine 1910. otvara nova predbrojba našega lista.

Pretplatna cijena će biti ista kao i do sada, a plaćat će se unaprijed za pol ili cijelu godinu.

Povjerenici će primati list redovito kao i do sada, ali će morati platiti kroz 14 dana svaki pojedini broj, koji budu primili, inače, predje li ovaj rok, ne će im se šaljati naredni brojevi, dok ne isplate prve.

Pretplatnici, koji ne bi obnovili pretplatu najdalje do 31. decembra o. g. obustaviti će im se list.

Suviše se javlja starim dužnicima, da će sa dojučim brojem primiti, zajedno sa listom, poštansku doznačnicu (asenj), na kojem će biti otraga označena dugujuća svota.

Ako bi nehotimično koji pretplatnik ili povjerenik našao koju netačnost na označeni dug, neka nam odmah izjavi i to sa dokazima čisto i bistro. Obznanjujemo ih ujedno, da smo označili na pošt. doznačnice pretplatu sve do svrhe ove god. Dakle kad primu ovu doznačnicu nek se požure kroz 15 dana poslati nam dugujuću svotu, jer inače bi bili prisiljeni obustaviti im list a njihova imena sa označenom svotom oglašiti ih u listu.

Molimo naše pretplatnike i povjerenike, da nam ne zamjere ako smo prenzeli ovakovu strogošću. Mi ne činimo iz ambicije, nego jedino radi reda i točnog isplaćivanja.

Na poslijetku svaki može razumjeti, da mi ne posjedujemo kapitalističkih fondova, i zato nam novac treba e da ispunimo naše obveze isplaćivanja štampe, i sve druge potrebe lista, jer inače prouzrokuje negodovanja sa strane onih, kojima naš list ružno miriše, ako im ne plaćamo redovito.

Sada dakle vama na razmatranje i očekujemo podmiru i novu pretplatu.

Pisma, koja budu upravljena na pojedine osobe, ne će se uzeti u obzir. Zato neka se adresiraju direktno na uredništvo ili administraciju lista. Novac neka se isto šalje na administraciju „Glasa Malog Puka“ u Spljetu.

Administracija.

Ne zaboravite drugovi, da svuda, bilo na skupštinama, bilo na ulici ili u radionici agitirate za naše radničko glasilo „GLAS MALOG PUKA“.

Isus kao učitelj socijalizma.

Na 3. rujna ov. g. bila je zapljenjena drugarska „Arbeiter-Zeitung“. Čemu, pitati će mnogi. Radi članka, napisanog od druga Dr. Rennera, o Isusu, naime iz kojih će razloga socijalistima, revolucionerima, biti draga uspomena na osobu Isusovu.

Proti zapljene ustala je „Arb. Zeit.“, i ta karikatura od zapljene, ta arcinakazna zaplijena, bi odmah dignuta.

Pobožni državni odvjetnik, neki glupan crne mantijaške bande, čije ime ne zaslužuje ni spomenuti, jer je sjena, koja „bitiše“ i koja će odpuhnuti netragom, nakaza od državnog odvjetnika nije htjeo da propusti ni ovu izreku:

„Što se tiče kršćanske vjere, to će nama Isus biti uvijek mio kao jedan između prvih socijalista“.

Zapljenjena bi potpuno dignuta, a državni odvjetnik „svemoćni“ službenik civilnog pape furtimaško antisemitske fukare, gosp. Luegera, ostao je — dugog nosa ..

Da, mi možemo Isusa smatrati kao jednog našeg druga. Naravno, da u ono doba, pred 2000 godina, nije bilo moguće imati tako razvijene ideje o pravdi kao što ih imamo mi socijaliste danas. Svakako, njegova nauka, u koliko je naučavao na zemlji, jeste jedna vrst primitivnog socijalizma, jer ako on govori o „kraljevstvu božjem“, zar ne može to biti pravedno društvo u kojem čovjek ne će izrabljivati čovjeka.

I sud je digao zapljenu motivacijom, da je Krist, u koliko je radio na zemlji, sasama bliz socijalistima. On je za svog života propovjedaio religiju pravde, dobrote, mira i ljubavi, rekao je „ne ubij!“ — što i mi danas jošte opetujemo...

Na nj se digla vladajuća klasa i htjela njegovo smaknuće. htjela ga ubiti. I ovo nam je najbolji dokaz, da je i u ono doba bilo buržoazije, koja se je bojala propovjedanja ideje oslobodjenja i bratstva ljudskog roda, ideje slobode; to nam je najbolji dokaz kako je njegova nauka mrsila račune višoj klasi, koja ga je mrzila i koja ga je propela proglašivši ga zločincem i buntovnikom.

Put kraj praznih kuća.

Mnogi proletarac prodje ovaj put na svojim žilavim nogama, stradajući za cijelo vrijeme od gladi i žeđje, ne mogavši si naći izlaza radi čega je bio odbijen sa svakih vratiju, na kojima je očekivao koricu kruha, da si bar njome donekle ublaži glad.

No mislim da sam našao pravi uzrok, radi čega putnik, kroz taj put, umjesto komadića kruha, dobije (ali i to vrlo rijetko) kuhani krumpir, začinjjen čistom vodom. Od Gradeca do Rijeke, duž glavnoga drumu, nalaze se 158 raspela izradjenih iz drva ili lijevanih iz raznih kovina, 95 kapela sa 3 i više štatua i 35 stupova sa raznim ceremonijalnim štatuuama. Hm!... istina, to sve stoji i novaca, a seljak nosi svoje žito na pazar, da ga proda i priloži dar na oltar gospodinov. Ali ne kao Abel, da ugodi gospodinu plodom ruku svojih, nego kao

izrabljeni, da napuni novcem žepove crne mantije, koja mu, na uzdarje, kupuje za jeftin novac komad drveta, da mu se klanja i pred njim nice pada.

Radi toga, putniče-prosjače, odbijen si sa vrata, jer u kući vlada glad, a žito i smok otpremljen je u hambare crne Internacionalne. Zato, radniče, a ponajviše ti, zemljoradniče, udruži se, da sa snažnim silama otkloniš daleko od sebe crnu mōru.

Nastoj svoj krvavo izradjeni plod spremitiu svoje podrume i žitnice, jer dok god budeš napunjavao njihove, dotle ćeš uvijek poderan i gladnoga trbuha prolaziti pobožno skinuvši kapu ispred raspela i kapela.

Bettler.

Organizacijom do socijalizma.

Mi danas cijeli svijet dijelimo na dva roda ili dvije klase: na jedne koji ništa ne rade i ništa ne proizvadjaju a imaju sve. To su bogataši, kapitalisti, veleposjednici, vojska, popovstvo, visoki činovnici itd. koje nazivljemo jednom riječi buržoazija.

Drugi rod ili klasa jesu oni koji rade i proizvode sve, a nemaju ništa — to su radnici ili proletarijat.

Mi znamo vrlo dobro, da je novac samo opredijeljeua cijena proizvedenih predmeta i plaća se uvijek više onaj proizvod, oko kojeg je više rada uloženo. Dakle novac treba da predstavlja vrijednost utrošenog rada oko izrade nekog proizvoda? Da li to rade bogataši, vojska, popovi ili činovnici? Ne, cjelokupni trud tu ulažu radnici — i pravo i pravedno bi bilo, da kad se samo oni muče i rade, da oni samo i uživaju proizvode svoga rada. Ali stvar stoji drukčije — stoji naopako! Buržoazija je znala da radnike liši svih prava; najveći dio radničkog rada i muke prigrabili su neradnici. Buržoazija je prigrabila sve i hrani se radničkim znojem, a radniku tek dobacuje mrvice i kosti sa svog stola, plaća mu što može manje, izrabljuje ga, vara i gnječi što može više — radnik — tvorac svega dobra, danas je nevoljnik bes prava na ljudski život, bez političkih prava, prezren i ponižen. I vrata nauke i prosvjete pred njim su zatvorena. Pritiskuju ga, da dane provodi u mraku i nesigurnosti i strahu da će sutra ostati bez rada i hljeba. A zar je to dostojno ljudi, zar to nije najgore sužanjstvo?

Radnici počinju sve više uvidjati sve sramote i nepravde. Počinju sami sebe cijeliti i dolaze k svijesti, da čitav svijet počiva na radničkim leđjima. Počinju tražiti ništa više, već samo svoja prava. Ali vi-

302
305
deći, da bi pojedinac bio slab, da se svaki za sebe odupre buržoaziji — radnici prilaze jedan drugome, udružuju se, ističu svoj cilj i tako ojačani vode borbu — klasnu borbu — koja će trajati sve dok ne bukne veliki prevrat u ljudskom društvu. Osvajaju malo po malo sve više svojih prava, idu sve više i više naprijed. I tako su postale radničke organizacije — udruženja.

312
Mnogi pokušavaju da omalovaže značenje radničkih organizacija i dodaju: šta će nam pomoći organizacija, dok buržoazija ima vojsku i politiku i sve? Pa ipak treba znati, da su sva prava što ih danas radnici posjeduju, izvoštena jedino udruženom borbom preko organizacija. I kraće radno vrijeme, više plaće i političkih prava — više hljeba i više slobode postigosmo jedino udruženim snagama. Da nema udruženja, ne bi imali ništa! Bič bi po našim leđjima pucao — kapitalizam ne imao prema nama ni toliko samilosti, koliko je imalo plemstvo prema robovima u staro doba.

302
Udruženje će nas dovesti do oslobođenja.

305
Mi znamo, da su radnici i u vojsci i u fabrici i svuda, i kad bi se udružila većina radnika, oni bi bili gospodari, tada bi se morao ispuniti svaki zahtjev proletarijata. U tom trenutku bila bi slomljena moć buržoazije, a vojska koja je bila na njezinoj strani, priključuje se svojoj braći radnicima. — Radničke organizacije će donijeti preporod čitavog čovječanstva.

305
302
Radničke su organizacije ona jaka sila, koja će oteti od buržoazije sredstva za proizvodnju i predati ih radništvu. Tvornice, strojevi, željeznice, zemljišta, parobrodi i sva ostala prometna sredstva postati će zajedničko vlasništvo. Svi će raditi i svi podjednako okoristiti plodovima rada, prosvjete i napretka.

302
Mi se dakle borimo protiv čitavog današnjeg ljudskog uredjenja, mi hoćemo preuredjenje iz korjena. Borba je naša borba za novo društvo u kojem ne će biti bijede i nevolje, jer u njemu ne će biti izrabljivača, nego će svi zdravi i sposobni raditi za korist ljudske zajednice.

302
No rušeći današnje buržoasko uredjenje, mi moramo udarati temelj novom, socijalističkom uredjenju društva. I temelj toga društva jesu opet organizacije. Organizacije su osnova i temelj, one su ćelije koje će sačinjavati novo društvo. Organizacije će preuzeti proizvodnju iz ruku protivnika kapitalista — i na temelju pametna rada i proizvodnje počivati će socijalističko uredjenje ljudskog društva.

***

Organizacijom borimo se za hljeb i prava.

Organizacijom bit će potkopano i porušeno buržoasko uredjenje.

Radnička organizacija jest država u državi razgranatom organizacijom požurit ćemo preobrat.

Organizacijom rada i proizvodnje nastupa socijalističko uredjenje u kojem će svi koji rade biti ravnopravni, prosvječeni, sretni i slobodni.

Stupajmo u radničke organizacije! Udružimoj se!

Socijalizam i engleška crkva.

Prošlih dana održao se Church Congress, t. j. godišnji kongres anglikanske crkve. Najvažnije je to, da se na tom kongresu raspravljalo o socijalnom životu.

Iz „British Weekly“ od 14. oktobra vidimo, da su ovogodišnje skupštine kongresa bile glavnim dijelom uložene u raspravljanje o socijalizmu. Slatko-simpatičan ton, u kojem se držali mnogi eklesiastični govori za Socijalizam, čini čudni kontrast — primjećuje „British Weekly“ — sa bijesnim govorima izrečenim na drugom mjestu proti socijalizmu od Mr. Balfour i od drugih vođa buržoaskih stranaka.

Biskup trurski reče, da on nije nikada krzmao, da javno naučava ono, što je naučio od Fredericka Mauricea. Londonski biskup opazi, da će jedno pitanje, kao što je pitanje socijalizma, koje sve više biva dnevnim pitanjem, zavisiti o držanju crkve. Reče, da nezadovoljstvo, na koje naganja ovo današnje infamno društveno uredjenje jeste veliko, te izjavi, da se on potpunoma slaže sa socijal-demokratima, da današnjoj socijalnoj konstituciji fali nešta i to nešto bitnoga.

Londonski biskup — pa makar da ne ispovjeda socijalističke dotrine — jeste jedna od najvažnijih osoba na polju socijalnih poboljšanja, a izreče svoj govor sa riječitošću, elegancijom i bistrinom jednoga, koji je žrtvovao svoj život u borbi proti aždaji: protiv bijedi i proti raznovrsnim formama ljudske degeneracije. On je snažno istakao spomenuvši velebnu i plemenitu misiju Socijalizma i simpatiju, koju duguju svi prijatelji čovjeka.

Drugi jedan snažni govor izrekao je biskup Welldon. On je tvrdio, da kršćanska crkva, ako nije lažna i falsificirana, ako ne služi kapitalistima, nema prava da ide proti socijalizmu.

Smjeliji i odlučniji od svih ostalih bio je biskup grada Southwark. On svečano i energično protestira proti onim popovima, koji su neprijatelji socijalizma, na njih — reče — pljuje, On se izjavi socijalistom bez ikakve zgrade, vojnikom nebrojene vojske, kakovu nema nikakav car i nikakva kruna, a ta vojska služi — jedino socijalizmu. On reče, da što je god boljega i plemenitijega u anglikanskoj crkvi, naginje i ide k socijalizmu.

Nevjerojatno je, ali ipak je istina, da popovi (anglikanski) ustaju u ime socijalizma i prosvjeduju u ime socijalne pravde. A naši furtimaši? Oh, oni su iz sasma drugoga drveta izdjelani: oni, u svojoj paklen-

skoj zlobi, nazivlju socijalizam: nakazom koja ide za tim, da poremeti ovo božje društvo, bezbožnom glupošću, utopijom...

Na ljudskoj klaonici rada.

U američkom rudokopu Cherry Illinois došlo je do užasne eksplozije plina. Cijeli rudokop bio je u času u plamenu. 400 rudara je usmrćeno. Nadjene su 95 lješine. Ostale su sasama izgorile u plamenu. Radnici su razne narodnosti: Hrvati, Talijani, Mađari, Slovaki, Bugari i Rumunji.

Američke novine vele da je katastrofa užasna, neopisiva. Promislite samo, žive ljude u rovovima, daleko pod zemljom, u nemogućnosti da se spase, rudnik u plamenima, plin se upali. Eksplozija, urnebesni tutanj, koji sruši galeriju, i oni ostanu zakopani u utrobi zemlje, koja ih najprije uguši, zatim izgore u plamenima gore nego li na kakvoj lomači ili žarenoj peći. U prvi grozan momenat, kad opaze da se ne mogu spasiti, mnogi polude.

Strašno!

Ovakove grozote morale bi pobuniti mozgove svih drijemajućih i natjerati ih na neumorni rad oko promjene ovog zločinačkog društvenog uredjenja, koje se može nazvati krvavim i monstruoznim.

Promislite samo koliko žrtava, koliko siročadi na jednom jedinom mjestu, u jedan sami sat. A sve za još više obogatiti miljunere.

Radnicima na razmišljanje.

Slučaj, koji se zbio konoparskim radnicima (vidi kroniku) običan je, te se može i ostalim strukama dogoditi. Zato na razmišljanje.

Činjenica je, koju susrećemo u svakdašnjem iskustvu, da poslodavci, netom im se pričinu zgodnim, izrabe zgodu i nastoje radnicima oteti ono, što su pred radničkom slogom i kompaktnošću radničke vojske morali popustiti. I uspjevaju gdje su radnici mlitavi i besvijesni.

Zato ponovno ističemo, neka naši radnici na sve dobro promisle: Što bi bilo od konopara, da nisu bili i sada uz svoju organizaciju i svi uz jedan štap, uz jednu zastavu, svi složna i jednodušna vojska.

Nek se spomenu neki inteligentniji zidari i kovači što su doživjeli kad su zapustili i zanemarili svoje organizacije, svoja udruženja, svoje borbene bataljone, i svoje malene dužnosti napram organizaciji? Zlo i proklestvo na sve strane.

S toga nek svaki svijesni i uvidjavni radnik opetuje i predoči, kukavicama i slijepcima, do česa se dodje, jer jednom mora da svrše ovakovi slučajevi da radnici pobijede, pak prepuštaju da im se otme što su borbom krvavo izvojštili.

Sjetite se, o vi besvijesni, Švedske. I to neka vam služi kao konkretni primjer. Tamo su poslodavci namjeravali izrabiti sezonu industrijalne krize e da radnicima otm u

one mrvice hljeba što su im dali, ne iz kršč. milosrdja, već na silu, jer su morali.

Ali, ali prisjelo im. Proletarska se Švedska, svi kao jedan, digla, cijeli se osvijestili i kulturni proletarijat dao na borbu u obranu svojih stečenih poboljšica. Bili su organizovani, bili su svi na okupu i spremni da odgovore na provokaciju. Ustali su proletarski bataljuni, jer nisu dali, da im se prava krnje. I ovih se dana njihova junacka i veličanstvena borba, koja je trajala oko 5—6 mjesec, primiće kraju i proletarijat, koji je budno bdio nad svoja prava, izašao je pobjedonosan iz borbe, neokaljan će biti položen krvavi proletarski barjak na kojem titraju patnje sveljudske sirotinje, dok su radničke vampire, radničke zlotvore stjerali u kut, i sad se osramoćeni porazom povukoše sa kreševa. Ali proletarijat se nije dao slomiti.

Promislite, drugovi, što bi bilo od njih, da su vrijedili kao naši zidari u pogledu svijesti i žilavosti.

Razmišljajte!

Nedjeljni sastanak

organizovanih drugova bio je sazvan po međustrukovnoj komisiji. Odazvao se lijepi broj drugova, no ne toliko, kako bi moralo biti. Zanemarenje skupština u ovakim važnim pitanjima, nanaša mnogo štete. Stoga neka se drugovi uvijek odazovu brojnije, inače se pokazuju nezrelim, plašljivim i nesvijesnim. Upamtite to drugovi!

Pretralo se o važnosti organizacije i njezinih plodova. Osobito se raspravljalo o bezobraznom ponašanju poslodavaca mesara i konopara, koji su naumili da svakako, pošto po to, naškode našoj organizaciji, bilo sa otkazima organizovanih radnika i bilo sa darivanjem revolvera krumireima sa strano mesarskih poslodavaca, proti onim svijesnim radnicima, koji bi se usudili ponukovati one slabije na organizaciju.

(Bravi arrnauti! Ali neka budu uvjereni, da im je trud uzaludan. Radnici se osvijestite i nisu više njihovi robovi, nego ponosni boreci, koji traže svoje pravo na život, a što će im poslodavci morati i dati).

Pretravanje o skupoci odgodilo se za drugi put, dok bude štampano otvoreno pismo na poslodavce.

Unaprijed preporučamo radnicima sviju struka nek vode odmah sada živu agitaciju za dan, koji će biti određen radi skupoce, e da se jednom ozbiljno stane na put pijavicama i lihvarima zapuštenog proletarijata.

Isključenje konopara u Spljetu.

Napokon ispunilo se obećanje Tonia Matošića, da će otpustiti sve svoje radnike. U subotu izbacio je 16 svojih radnika na ulicu, na ovo lijepo vrijeme... studeni i bure. A koji je uzrok? Evo: zadnjim štrajkom konopari izvojevaše neke poboljšice, a po tom učiniše i pismeni ugovor sa gospodarima, u kojem jedna točka glasi: „3 zimska mjeseca radnja traje 8 sati na

dan; 3 proljetna 9, a 6 ljetnih 10 sati na dan“. No sada, kad je nastalo zimsko 8-satno radno vrijeme, tražio je Matošić od radnika, da mu izrade u 8 mjeseci toliko, koliko su izradjivali u ljeti za 10-satnog rada!! No to nije moguće. Kasnije je predložio, da neka rade 9 sati (dakle proti ugovoru; vidi se koliko drži do svoje poštene riječi i potpisa). Kad mu i to nije uspjelo, jednostavno bacio je radnike na ulicu.

No moj gospodine Matošiću! zar vi mislite, da su konoparski radnici onaki kakav ste vi bili dok ste bili garbunjer? O ne! Varate se! Konoparski su radnici organizovani i ne pitaju milosti, već samo traže svoje pravo, a to ste i vi kruto iskusili kod zadnjeg štrajka, kad ste vikali, da ćete si bradu išćupati — ali sada pazite, da vam i brkovi ne bi išli s vragom

Radnici ne traže milosti, već imaju svoje pravo, da dobiju svake sedmice pomoć od organizacije i ne boje se budućnosti. Vi pako možete slobodno ležati kao trut na bogatstvu, koje vam radnici, kao marljive pčelice, sakupiše. Ali i tome može biti kraj, jer niste badava vikali prigodom zadnjeg štrajka, da vas radnici hoće — umesti! Dakle ste ipak oćutili, da njihov rad vama pruža ugodnosti života. Zar ne da je tako, gospodine?

No upitali bi vas samo nešto: gospodine jeste li vi čovjek? Ako li leste, zašto ne dadete drugima da budu ljudi? Ta oni imaju isto pravo, da jedu i da žive kao i vi. Oduzimanje i otrganje korice hljeba od radnika i njihove bijedne obitelji i dječice, znači tjerati ih u bijedu, te tim ih oživinčivati, a to nije čovječanski.

Ali vidjeti ćemo na koncu konca, ko će izvući tanji kraj. Pazite da ste se namjerali na kremenjake, na ljude koji ne opraštaju, kojima ali bi vi morali biti zahvalni, jer ste na njihovim žuljevima sabrali hiljade.

Sjećate li se kad su ono radili 16 do 18 sati?!

Konopari neka ne putuju ovamo, jer je ovdje pokret.

Socijalistička pobjeda u Sarajevu.

U nedjelju obavio se je izbor u Sarajevu za tamošnju novo ustrojenu bolesničku blagajnu. Kandidirala je socijalistička i popovsko-nacionalna stranka. Nervoznu agitaciju razviše popovci, ali im bijaše sve uzaludno, jer ih osviješteno radništvo pobijedilo sa peterostrukom većinom.

Čestitamo svijesnom sarajevskom radništvu, da si je tako osvjtlalo lice, na strah i trepet naših protivnika.

A sad stoji i do nas u Spljetu, da već jednom poradimo oko osvojenja spljetske bolesničke blagajne.

Vijesti.

Čitajte pomnjom opomenu uredništva na čelu lista.

Iz općine. Veli nam se, da je nekidan na gradskoj sjednici bilo rečeno, da ako se ne snize cijene mesa, da će općina, u zaštitu siromašnog pučanstva, otvoriti gradsku mesarnicu.

Dobra stvar. Vidi se, da je naše pisanje pomoglo. I ako kasno, no još uvijek na vrijeme. Inače moglo bi biti prekasno. Oni nas razumiju...

Proti skupoci. Imade nekih inteligentnijih težaka koji vele, da bi radničke organizacije, sporazumno sa „Težačkom Slogom“, morale sazvati javnu skupštinu proti skupoci živeža. Pitamo mi dotične da li oni znadu ili ne znadu, da se dne 4. listopada o. g. u radničkom domu

— budući da nam je vlast nakazno zabranila skupštinu pod vedrim nebom — obdržala javna skupština proti skupoci, na kojoj je govorio između ostalih i drug Etbin Kristan. Oni su onda imali jematvu, ili im je moguće Smodlaka zabranio. Što li...?

Spljetski težaci nalaze se u teškoj situaciji. Oni su potrgali popovski i gospodarev dio. Popovi su to navlaš dopustili, samo da mogu težake sudbeno proganjati. Zadnji „Dan“ — organ spljetskih latifundista u mantiji — im poručuje, da bi gospodari (oh kako su milosrdni!) odustali od sudbenih progona ako se težaci odreku svake borbe u buduću, inače da će biti po zakonu kažnjeni teškim globama.

Zbilja: težaci se nalaze u grdnom škripcu, iz kojega će se teško izvući. Ili potpisati za uvijek svoje ropstvo, ili biti globljen. Lukavi popovi hoće svakako izrabiti nesretni položaj težaka. Tako eto žalosno svršava, kad jedan buržoa vodi socijalnu borbu.

Kod nas ništa ne funkcioniра. I punim pravom su nazvali tu zemlju *zemljom iznimaka*. Tako ni jedna kafana u Spljetu nema *ventilatora*, uz to bivaju vrlo slabo ili skoro nikada prozračene, tako, da kad u večer zadješ u utra, čutiš takav smrad i uz najbolju volju ne možeš pročitati novine, već moraš bježati.

Sudbena rasprava proti redarima, koji tukoše nogama i šakama, a najviše ništarija Labrović, prigodom zadnje demonstracije, biti će u ponedjeljak. Tužba je podignuta po ocevima djece, koju tukoše. Svjedoka imade dosta. Rezultat rasprave donijet ćemo u drugom broju, sa željom, da je popovi preštampaju kao „svjedočbu“ u obranu policajaca.

Konsorcij drvodjelskih poslodavaca pošao je k vragu, svršio je jadno i sramotno. Svršio sa ogromnim pasivom. Svrha, kojoj je isti služio, bila je gadna. Nekoliko plitkih reakcionaraca starog kova, par duševnih ništica snovali su kako da unište, ili bar onemoguće, socijalistički pokret u Spljetu. I plod njihova snova bio je „konsorcij“. Naime kad radnici što zatraže — buci ih k vragu, a mi u bratsko kolo, „bez razlike partita“, uz geslo *viribus unitis* — pobjeditelji!...

Ali ko je pošao „k vragu“ vidi se sada. Socijalizam je tu, življi no ikad, a konzorcij, to famozno čedo malih glava, ode... ode...

I mi nad ruševinama tog *babaua* ne ćemo ni pljunuti. Tako smo plemeniti! *Drvodjelac.*

Plaćeni pajac (svak zna ko je to) često pita za neke: odakle pare? Mi znamo koliko plaću može imati pajac od svojih gospodara klikaša, od splitske kamorre. On je otac mnogobrojne obitelji; uzdržava sina na univerzi, žena mu u svili i kadif, u kući se gosti; i čovjek bi se mogao upitati: okle Stražičiću pare? Zar i on fabricira ili raspačava krivotvorene banknote?... ili mu neki „poštenu“ načelnici davaju fiksnu pensiju?

Male se lopove vješa... Pod tom rubrikom nastojat ćemo objelodanjivat sve prljavštine naših „boljih“... lupeža. Za sada nam je već drugi slučaj pod rukom. Zadnji put izvjestismo, da su jednom kobasičaru nestala dva komada svinja i da su se pronašla u sobi jednog

ANTE RADIĆ

□ SPLJET □

Najveća dalmatinska zlatarija

Trg voća (Gradska vrata na obali).

Ilustrovane cijenike šalje badava.

debelog gospodina. Ispitavši potpunoma stvar kako se je dogodila, evo u cijelosti i objelodanjujemo:

Prošlih dana nabavio je Ljudevit Raab (a ne kako pogrešno javismo Angelo Polo), više komada svinja iz vana i tjerao ih preko obale kući. Kad tamo, opazi, da mu manjkaju dva komada i odmah prijavi policiji. Nekoliko dana se tražilo po cijelom Spljetu, ali ništa. Napokon sretnim slučajem se doznade, da se te svinje nalaze u gradjanina i posjednika M-ne. Pretraživši mu dvorište i staje, ne nadošle ništa, dok ih ali slučaj ne navede u njegov stan, gdje na svoje veliko začuđenje opaziše tražene — prasce, koji se udobno smjestaše kao gosti u stanu g. M-ne. Veselo pogledavaše na nadošle, ali razgoračiše oči kad ih ovi počеше za uši vući napolje... Bio je samo časak radosti...

Na upit kako dodjose ti prasci ovamo, jednostavno odgovori: „Ta bojao sam se, da im vani ne bi naškodila arija!“ Siromašni kobasičar se i tim odgovorom zadovoljio, samo da je dobio svoje prasce, ali oblasti je ostavio slobodne ruke da dalje postupa. A sad ćemo vidjeti, što će dalje biti.

Opet kozaci redari na razbojničkom djelu. U utorak na večer oko 8 sati, neki zapušteni mladić ukrao sa broda jednom talijanskom mornaru više jabuka i ovaj ga uhvati na djelu i daje mu zaušnicu. U to doleti redar broj 27 i htjede uapsiti mornara, ali ovaj bio je već na brodu. Kozak htio silom ući na brod, ali se mornar protivio upozorivši ga, da je već pod svojom zastavom. Slučajno nadodje talijanski konzul, upitavši mornara što se dogodilo. Mornar pođe na obalu, da odgovori svome konzulu, ali u zao čas, jer ga ta zvijer od redara, odmah pograbi za prsa i brutalnom silom odvuče ga ispred konzula u zatvor. Čim ga dovukoše u koridor redarstva, počеше ga lupati. Oduzeše mu sve predmete, među kojima i komad novca od 5 centesima, kojeg mu kasnije vratiše ali je bila glava talijanskog kralja sva izbijena nekim tvrdim predmetom (vidismo na svoje oči! Ur.)

Kad ga zatvoriše u ćeliju, pet puta se vrata otvoriše, a svaki put bi stupilo 2 i 3 kozaka na izmjence, da se svaki nasladi tući čovjeka nemoćnoga. Predmeti su bili za lupanje: šakama, kolenima, postolama, **boksom i gvozdjem**, a i gaziše ga.

Kad je bio, na intervenciju konzula, pušten na slobodu, prituži se crveno-nosom Domazetu, ali ovaj ga odbije da — laže. Pošavši do konzula, isti ga otputi k liječniku. I doista, dr. Karaman je pronašao 32 vidljive tjelesne ozlede, a sudski liječnik dr. Arambašin, pred sućem istražiteljem, pronašao je 48 ozleđa!

Može li se i nadalje povjeriti tim čobanima redarstvo? Što misli g. načelnik s tom kozačkom bandom? Gdje je obećanje, što je dao socijalističkom odboru, da se u zatvoru ne će ljude tući? Groza te hvata, kad pomisliš na što je spao ovaj nesretni grad i kojim je rukama povjeren ljudski život!

Čujemo da će talijanski konzul o ovom groznom slučaju sastaviti redoviti zapisnik i otpremi ga u Beč i Rim, a povedena će biti i sudbena rasprava.

Bude li od potrebe, povratit ćemo se na ovu stvar.

Io sottoscritto confermo la pura verità di essere stato bastonato la sera del 23 corr. e questo nelle carceri della Polizia Comunale di Spalato, da 9 guardie di polizia Comunali. Confermo inquantocchè sono stato visitato dai signori medici Karaman e Arambašin, medici di questo I. R. Tribunale Detti trovarono una massa di tracie di bastonature fatte con pugni e con box e calci sul mio corpo. In fede di che.

Domenico Ricapito da Giovinazzo
Provincia di Bari (Italia).

Koncert „Korale“ ispaio je na sveopće zadovoljstvo. Pjevalo se dobro, a i soliste se veoma odlikovaše. Ovim koncertom dokazaše svoju vrlo sposobnost, a želimo, da i dalje tako lijepo napreduje.

Zapljena Ferrera u Spljetu. Doznadosmo, da se u Zadru, Poli, Gorici itd., prikazivalo smaknuće Ferrera, dok ovdje — zaplijeniše. Pozivljemo s toga kinematograf „Edison“, da traži dozvolu i da se prituži višjoj oblasti u Zadar, ta moguće tamo nemaju glave — četverouglaste, tamo valjda ne smatraju Spljet gradom iznimaka...

Nedoličan postupak. Prošlog petka došla je neka djevojka u bikariju Mrduljaša, da kupi nešto mesa. Zamolvši ga, da odreže samo malo, da joj mnogo ne služi, ali taj ju delija obasu takovim prostotama i nedoličnim riječima, kakove ne pristoje jednom čovjeku. Ta Mrduljaš je; i još k tome bikar, pa moguće po tome sudi, da su mušterije kao i volovi koje ubija.

Inkvizicija u bolnici. Već od nekoliko dana leži u mjesnoj bolnici na umoru neka sušičava pjevačica. „Milosrdne“ je tjeraju svaki dan, da se ispovjedi, no ona odbija popo i ne će da se ispovjedi. To daje tim „milosrdnicama“ povoda, da ju, prem da je na umoru, neprestano grde i napadaju riječima: „vrag će te odnijeti u pakao, derat će te itd.“ Prava inkvizicija! I zaista, nisi više slobodan misliti svojom glavom, kad se nalaziš u blizini tih „milosrdnih“ koldrica, fratarata i popova, pa bilo to i na samrtnom krevetu!

Blagorod. gosp.

Petriću, presj. suda

Spljet.

Potpisani u ime cijelokupnog organizovanog spljetskog radništva, upravljaju na Vas slijedeće: Poslije svih onih lijepih zaplijena, gosp. je Maroli držao shodnim, da našeg odgovornog urednika tuži. Gnjavio nas je i sad smo krivi, ako imamo nešto nerava. No neka tuži. No o drugom namjeravamo progovoriti Vam.

Neki dan smo donijeli fakte o policiji. Fakete kažemo i imena dotičnih policijota inkvizitora, koji su tukli uapšene radnike. Gosp. je Maroli zaplijenio čitav članak.

Prije svega takove se stvari nigdje ne plijene, a najmanje fakta; da nije bilo istinito mogo nas je tužiti i mi smo bili spravni na sve. Sad pitamo kako i kojim pravom smiju se fakta plijeniti, gdje smo (pogledajte samo, molimo Vas) debelim slovima imena dotičnih zločnika.

Mi smo prenijeli čitave serije članaka iz banovinskih (tamo je Rauh!) bosanskih (tamo je apsolutizam u punom jeku!) — i ovdje su doživjela zapljenu!! Vi to već znate; no svakako prigliedajte imputirani članak „Svijetla, više svijetla!“, gdje ćete naći citate i gdje ćete se morati zgražati. Mi se nismo pritužili višem sudištu, nismo se poslužili njemačkom drugarskom štampom, niti smo citirali zapljenjene stavke, ali u buduće ćemo biti prisiljeni, da se poslužimo čak i sa parlamentom!

Pitamo Vas, ugl. g. Petriću: kakav je to sistem? Gdje se vidilo, da nam plijeni čitave članke, gdje proizlaze fakti, imena i dokazi, a sve motivacijom... da nije istina?! Je li gosp. Maroli bio uvjeren, da to nije istina?? Ako je, zašto nije pustio, da našu laž raskrinkaju, a nas kazne, ili je pako htio stvar zabašuriti u prlog zloglasno famozne splitske policije, koja postaje sve to bezobraznija, jer vidi, da je zaštićena — odozgo.

Toliko za Vas. Oprostite na dosadu.

Sa štovanjem

Radnici oko „Glasa Malog Puka“.

Drugovi! Širite svugdje svoje novine.

International Phono Kinematograph

„EDISON“

Petak, subotu i nedjelju - Venerdì, Sabato e Domenica

Program:

- I. Bleriot u Beču (iz naravi).
- II. Agra — glasoviti grad Bengale (iz naravi).
- III. Rigoletto (drama).
- IV. Hektor je ozbiljan dečko (komično).

U nedjelju izvan odregjenog programa dat će se **PIETRO MICCA**, zanimivi film od svjetske tvrdke Pathé Frerés od Pariza.

Veliki uspjeh!

Programma:

- I. Bleriot a Vienna (dal vero).
- II. Agra — celebre città del Bengala (dal vero).
- III. Rigoletto (dramma).
- IV. Ettore è un ragazzo serio (comico).

Domenica oltre il programma descritto si darà **PIETRO MICCA**, interessante film della mondiale Casa Pathé Frerés di Parigi.

Grande successo!

Pozor!

Za čišćenje odijela na suho po najnovijim izumima, mašćenje istih sa najfinijim bojama koje na suncu kao što u pranju ne gube svoju boju. Prva parna tvornica za tangu pranje

i čišćenje na suho. □ □ □ □ □

Osobito se preporuča radništvu uz najumjerenije cijene.

M. DOMIĆ,

Split - Lučac.

Brijač = Barbieri

Natale Cuparich

SPLIT - SPALATO

Ulica Raja - Via Paradiso

Hotel-Restaurant MATAS
Spljet - Spalato

□ Bogato obskrbljen □ Riccamente forni-
□ svakovrsnim top- □ to con ogni sorte
□ lim i hladnim jeli- □ di cibi caldi e fred-
□ ma sa izvrsnim vi- □ di, vini e birra. Cu-
□ nom i pivom. Ku- □ cina alla casalina.
□ hinja domaća. Naj- □ Prezzi moderati.
□ umjerenije cijene. □ Si raccomanda al
□ Preporuča se što- □ P. T. Pubblico.
□ vanom občinstvu. □